

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม

Administration of Ecclesiastical Affairs of the Thammayut Nikaya Sangha in Nakhonphanom Province

- พระครูสุธีวีระวงศ์*, 2. สำราญ วิเศษ, 3. จารุกัญญา อุดานนท์, 4. กชกร เดชะคำภู
- Phrakrusuthiwirawong*, 2.Samran Wised, 3. Jarukunya Udanon,
4. Kotchakorn Dachachamphu

1., 2., 3., 4. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

1., 2., 3., 4. Faculty of Liberal Arts and Science NAKHON Phanom University

* Corresponding Author E-mail: Phrakrusuthiwirawong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย 2) เปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอแนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ พระสังฆาธิการสังกัด คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม สัดส่วนของจำนวนประชากร จำนวน 139 รูป ต่อจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 104 รูป ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 20 รูป ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานใช้สถิติแบบ (F- test) และการสัมภาษณ์การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

- การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการปกครองมีระดับสูงสุด รองลงมาคือการสาธารณูปการ ส่วนด้านการศึกษาสงเคราะห์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
- การเปรียบเทียบการบริหารกิจการตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า การบริหารกิจการโดยรวมไม่แตกต่างกันตามอายุ พรรษา หรือการศึกษานักธรรมและบาลี แต่มีความแตกต่างในด้านการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ตามพรรษาและตำแหน่งพระสังฆาธิการ ส่วนระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมีผลต่อการบริหารกิจการในหลายด้าน
- ข้อเสนอแนะการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่ การจัดอบรมสม่ำเสมอสำหรับพระสังฆาธิการ, การยกระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมและการสนับสนุนทุนการศึกษา, การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอน, การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การศึกษาและปฏิบัติธรรม รวมถึงการสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีในการดูแลศาสนสมบัติและการช่วยเหลือประชาชนในยามภัยพิบัติ

คำสำคัญ: 1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์; 2. พระสังฆาธิการ; 3. คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย

ABSTRACT

This research article aimed to: 1) study the level of ecclesiastical administration of the Sangha administrators of the Thammayut Nikaya 2) compare the ecclesiastical administration of the Sangha administrators Thammayut Sect Classified according to personal factors 3) suggestions for the management of Sangha affairs of the Sangha Administrator of the Dhamma Yutaka Sect in Nakhon Phanom province. This research is a combination of quantitative and qualitative research. The sample group used in the quantitative research included the affiliated monks. Dhammayut Nikaya Sangha in Nakhon Phanom province, a total of 104 images were obtained using a simple random sampling method. And qualitative sample groups by interviewing key informants, 20 images were obtained using a purposive selection method. The tool for collecting data is a questionnaire. Statistics used in data analysis include: Frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. Also find relationships between variables. Pearson's correlation coefficient and multiple linear regression analysis Test the hypothesis using statistics (T- test) and (F- test) and interviews, one-way analysis of variance.

The research found that:

1. When considering each aspect, it was found that Governance is at the highest level with an average, followed by public utilities has an average value equal to in public welfare has an average equal to religious education. Propagation of Buddhism has an average equal to respective lyand medium level educational assistance has an average equal

2. Classified according to personal factors When classified according to personal factors Buddhist monks with age and position monk Dhamma and Pali education level General education and period of holding the position. it was found that the administration of the affairs of the Dhammayut Sangha Sangha In Nakhon Phanom Province. Overall, classified by age, there were no differences.

3. Suggestions for the administration of monastic affairs of the Sangha Administrator of Thammayut Nikaya. In Nakhon Phanom Province, in missions in 6 areas, consisting of governance religious education educational assistance Propagation of Buddhism Public utilities and public welfare.

Keywords: 1. Sangha business administration; 2. Sangha Administrator; 3. Dhammayut Nikaya Sangha

บทนำ

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนม มีพื้นที่ในเขตปกครองประกอบด้วยเขตปกครองระดับอำเภอ เขตปกครองตำบล จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสังฆาธิการจะต้องมีทักษะในการบริหารที่ดี ประกอบด้วย ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความบริสุทธิ์ ความยุติธรรม ความมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามหลักธรรมวินัย กฎหมายบ้านเมือง ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยหลักการแล้วพระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์หรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยในเขตปกครอง จึงเป็น

เงื่อนไขที่สำคัญในการบ่งชี้ถึงความสำเร็จในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคงถาวรสืบต่อไป ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไปต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นแกนหลัก ด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสังฆาธิการชั้นต้นตั้งแต่ระดับผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสไปจนถึงระดับชั้นเบื้องบน ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ในยุคปัจจุบันนี้โครงสร้างของการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย ส่วนภูมิภาครวมศูนย์อยู่ที่จังหวัด เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้บริหารหรือทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการทำงานที่ไม่มีคณะที่มงานทำงาน หรือมีองค์กรใดมารองรับเพื่อการสนับสนุนงาน ไม่มีองค์กรที่จะดำเนินการตรวจสอบการทำงานที่ชัดเจนและอย่างจริงจัง เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในเขตการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจการปกครองการบริหาร เช่นนี้ เกิดขึ้นจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2535 จึงเป็นเหตุให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง คณะสงฆ์ทำงานไร้ประสิทธิภาพ อาจจะมาจากการขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองงานอื่นให้ได้ประสิทธิผล

จากปัญหาดังกล่าวและการหาทางออกของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้ในการดำเนินงานเช่นให้วัดมีการบริหารการปกครองตามหลักนิติธรรมมีการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักคุณธรรมโดยมีวิธีในการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสั่งสอน มีความโปร่งใสในการตรวจสอบการบริหารงานภายในวัดให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดมีความรับผิดชอบต่อพระพุทธศาสนา มีการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้โดยภาคประชาชน ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรสงฆ์ และเพื่อเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนาให้คงอยู่คู่ประเทศชาติต่อไป (พระราชปริยัติโมลี (ไพบูลย์ วิบูล), 2554)

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม
- 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) เพื่อเสนอแนะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร

1.1 ประชากร ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้แก่พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) จำนวน 139 รูป รายละเอียดดังนี้

1.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ได้แก่พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม จำนวน 104 รูป

1.3 ประชากรกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) พระสังฆาธิการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป ที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป และเป็นผู้ที่ทราบถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีวิทยาทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้ง 2 ส่วนดังนี้

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ใช้แบบสอบถามเพื่อวิจัยการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการการศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนม จำนวน 53 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม ทั้ง 6 ด้าน ลักษณะแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

2.3 การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งการสัมภาษณ์โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์แบบทางการและไม่ทางการ การสัมภาษณ์ทั้ง 2 แบบ ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงโดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป พร้อมเป็นผู้ที่ทราบถึงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในเขตจังหวัดนครพนมเป็นอย่างดี คือ 1) เจ้าคณะจังหวัดนครพนม จำนวน 1 รูป 2) เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป 3) เจ้าคณะตำบล จำนวน 5 รูป 4) เจ้าอาวาส จำนวน 8 รูป 5) รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 2 รูป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการการศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 47.12 มีพรรษา 11 - 20 พรรษา จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 36.54 การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการส่วนใหญ่เป็นเจ้าอาวาส จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 78.85 ระดับการศึกษานักธรรมและบาลีส่วนใหญ่เป็นนักธรรมชั้นเอก จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 66.35 ระดับการศึกษาสายสามัญส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.31 และส่วนใหญ่มิมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 5-10 ปี จำนวน 45 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.27

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ระดับ การศึกษานักธรรม และบาลี และระดับการศึกษาสายสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนพระสังฆาธิการที่มี ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม โดยรวม แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สถิติที่ใช้ คือ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจึงทดสอบรายคู่ ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Different)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหาร กิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนม จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) และการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งการสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview) ทั้ง 2 แบบใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 รูป โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง โดยมีเงื่อนไขว่า ผู้ที่ ให้ข้อมูลต้องเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและทราบถึงการบริหารจัดการพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัด นครพนม

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ การศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 104 รูป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 104 รูปส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 49 รูป คิดเป็นร้อยละ 47.12 มีพรรษา 11 - 20 พรรษา จำนวน 38 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.54 การดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการส่วน ใหญ่เป็นเจ้าอาวาส จำนวน 82 รูปคิดเป็นร้อยละ 78.85 การศึกษานักธรรมและบาลีส่วนใหญ่เป็นนักธรรมชั้น เอก จำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 66.35 การศึกษาสายสามัญส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 44 รูปคิดเป็นร้อยละ 42.31 และพระส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ มีระยะเวลา 5-10 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 43.27

1.2 ระดับการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนมโดย ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.87) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการ ปกครองอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.03) รองลงมาคือ ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 4.01) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 3.31) ตามลำดับ

1.3 สรุปตามสมมติฐานของการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย จังหวัดนครพนมอยู่ใน ระดับมากค่าเฉลี่ยที่ (\bar{X} = 3.75) ดังตารางดังนี้

ที่	การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์
1	ด้านการปกครอง	4.03	0.68	มาก
2	ด้านการศาสนศึกษา	3.63	0.85	มาก
3	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.31	1.00	ปานกลาง
4	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.58	0.86	มาก
5	ด้านการสาธารณูปการ	4.01	0.67	มาก
6	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.92	0.73	มาก
รวม		3.75	0.68	มาก

2) ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสังฆาธิการได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ระดับการศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ที่แตกต่างกันความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมแตกต่างกัน นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1 เปรียบเทียบดังนี้

สมมติฐานของการวิจัย	ผลการวิจัย	
ระดับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนมอยู่ในระดับมาก	$\bar{X} = 3.75$ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐาน	☒ ยอมรับสมมติฐาน
พระสังฆาธิการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนมไม่แตกต่างกัน	Sig = 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	☐ ไม่ยอมรับสมมติฐาน
พระสังฆาธิการที่มีพรรษา ต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม ด้านสาธารณูปการไม่แตกต่างกัน	Sig = 0.19 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	☐ ไม่ยอมรับสมมติฐาน
พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม ไม่แตกต่างกัน	Sig = 0.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	☐ ไม่ยอมรับสมมติฐาน
พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษานักธรรมและบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม ไม่แตกต่างกัน	Sig = 0.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	☐ ไม่ยอมรับสมมติฐาน
พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนมไม่แตกต่างกัน	Sig = 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน	☐ ไม่ยอมรับสมมติฐาน

สมมติฐานของการวิจัย	ผลการวิจัย	
พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม แตกต่างกัน	Sig = 0.01 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐาน	☒ ยอมรับสมมติฐาน

ตารางที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพระสังฆาธิการได้แก่ อายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ระดับการศึกษา นักรธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญ และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 รูป

2.1 ด้านการปกครอง การปกครองเป็นงานที่มีสำคัญอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์พระสังฆาธิการทุกระดับพึงดำเนินการขยายอาณาเขตบริเวณ เพิ่มประชากรหรือ ศาสนทายาท สัมพันธ์กับงานด้านการสาธารณูปการ คือ การสร้างวัด ตั้งวัด และการพัฒนาที่พักสงฆ์ปัจจุบันมีจำนวนมาก พัฒนาให้เป็นวัดที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การมีปริมาณจำนวนวัดเพิ่มขึ้น จักเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงบุคลากรทางสงฆ์ให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาชาติแบบยั่งยืนและมั่นคงตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การศึกษาเป็นหัวใจหลักของการพัฒนาองค์กรสงฆ์ ทั้ง 3 แผนก คือ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติแผนกนักรธรรม การจัดการเรียนการสอนแผนกบาลี และให้มีการจัดการเรียนการสอนสายสามัญทั่วไป ควรสนับสนุนให้ได้รับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา พึงให้การสนับสนุนอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานของการปกครองและการพัฒนาแบบยั่งยืนการพัฒนาองค์กรสงฆ์ ควรเน้นให้มีการอบรมทั้งการอบรมกิจการของสงฆ์ การอบรมวิชาการเกี่ยวกับบ้านเมืองเพื่อให้ทันกับยุคสมัยใหม่ การอบรมหมายถึงการประพฤติตามหลักอปริหานิยธรรม คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม การหมั่นประชุมเนื่องนิตย์ ทั้งยังมองว่าการประชุม 15 วัน ต่อ 1 ครั้ง เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ดำเนินการเป็นวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ส่วนการอบรมการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทางสงฆ์ ควรจะมีการประชุมพระสังฆาธิการประชุมครั้งหนึ่ง งานด้านการปกครองคณะสงฆ์จึงจะเจริญก้าวหน้าทั้งในปัจจุบันและภายภาคหน้า

2.2 ด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ดรี โท เอก เป็นการศึกษาเป็นการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเบื้องต้น ควรที่พระภิกษุสามเณรจักต้องศึกษาเป็นก้าวแรก เพื่อทราบแนวทาง หลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วนำไปสู่การปฏิบัติ และปฏิบัติต่อไป และสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติแผนกบาลี เพราะการศึกษาพระบาลีนั่นเป็นการศึกษาพุทธพจน์โดยตรงและเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาได้ให้มั่นคงสถาพร พระภิกษุสามเณรสามารถอ่านเขียนแปลหลักภาษาได้ แต่บริบทการศึกษาเล่าเรียนพระบาลีควรอยู่ที่ความพร้อม และความสมัครใจหรือตามความศรัทธาของแต่ละรูป เพราะการศึกษาบาลีนั่นเป็นสิ่งที่เรียนรู้ยากต้องอาศัยความเพียรพยายามสูงกว่าปกติสายสามัญมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันเพราะจะทำให้มีความรู้ทันและนำความรู้มาพัฒนาองค์กรสงฆ์ให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

2.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการงานด้านการสาธารณกุศล สนับสนุนส่งเสริมเรื่องการจัดตั้งศูนย์กลาง ให้ความอุปถัมภ์สนับสนุนจัดตั้งโรงเรียนการกุศล โรงเรียนเด็กก่อนเกณฑ์ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปัจจุบัน สังกัดคณะธรรมยุติกนิกาย ดูแลยังมีจำนวนจำกัด ไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก หรือมีจำนวนน้อยเทียบกับปริมาณของประชากร สาเหตุเพราะระบบการศึกษาภาครัฐได้ดำเนินการ

การศึกษาในยุคปัจจุบันเข้าถึงชุมชนค่อนข้างมาก บทบาทด้านการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลจึงลดน้อยถอยลงไป ตามบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน เห็นสมควรอย่างยิ่งที่จัดให้มีห้องสมุดประชาชนในวัด และนอกวัดตามแต่ บริบทของพื้นที่นั้น ๆ เพราะการมีห้องสมุดประชาชน เป็นการปลูกฝังให้เยาวชน ประชาชนได้ศึกษาธรรมะ หรือความรู้ทั่วไป เป็นการบริการประชาชนด้านการบริการสาธารณะอีกทาง พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

2.4 ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการทุกระดับ และพระภิกษุ สามเณร ควรได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกระดับอยู่เนื่อง ๆ เช่นการอบรมหลักสูตรพระนักเทศน์ การอบรมหลักสูตรพระธรรมกถึก การฝึกอบรมครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เพื่อการเป็นพระนักเผยแผ่ที่ดีและมีคุณภาพ เพื่อเป็นผู้นำทางศาสนาที่ดี และเป็นบุคลากรทางศาสนาที่ดีมีคุณภาพ พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถ หรือรูปที่ยังไม่มีความชำนาญในการสอนธรรมะ การสื่อสาร ให้ได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเข้าสอนในสถานศึกษา เป็นการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ความสามารถในทางพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมไปดำเนินในชีวิตปัจจุบันได้ และเป็นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามต่อไป มีความคุ้นเคยกับพระสงฆ์ในนามของพุทธศาสนิกชนที่ดี การสอนธรรมะออนไลน์ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย วิทยุเสียงธรรมเพื่อประชาชน วิทยุชุมชน ทุกภูมิมีความเห็นในทิศทางเดียวกันว่านอกจาก สอนธรรมะภายในวัดแล้ว การสอนธรรมะผ่านสื่อสมัยใหม่เป็นสิ่งจำเป็นมากในยุคโลกาภิวัตน์ การสอนธรรมะ ผ่านสื่อออนไลน์เป็นสิ่งที่ดีแต่ควรจักมีการควบคุมดูแล เพราะพระสงฆ์เป็นผู้เปราะบางเกี่ยวกับด้านสมณภาวะ ควรที่จักพิจารณาให้ถี่รอบคอบ เพื่อเป็นการรักษาศรัทธาของประชาชน เพราะปัจจุบันการแอบอ้างของ มิฉฉาปฏิภุมมีปริมาณที่มาก ควรที่พระสังฆาธิการ พระสงฆ์ผู้เผยแผ่หลักธรรมให้อยู่ในพื้นที่ฐานของการเผยแผ่ ไม่มีผลตอบแทนที่เป็นอามิสมากเกินไป พระสงฆ์อาจจะถูกมองว่าเป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน สมควรที่จะ สำเหนียกและพึงระวังเป็นอย่างยิ่ง

2.5 ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการ หรือเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ตามมาตรา 37 และ 38 ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ในส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมสร้างในส่วนที่ต้องใช้ ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อรักษาศาสนสมบัติที่เป็นสมบัติกลางของวัดให้มั่นคงสภาพสืบต่อไป การสร้างวัด สร้าง ถาวรวัตถุควรคำนึงถึงแบบแปลนโครงสร้างเป็นหลัก เพื่อประโยชน์ต่อการดูแลรักษา และเพื่อความเป็น ระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ตามนโยบายของมติมหาเถรสมาคมที่มีมติให้วัดในประเทศไทย เข้าร่วมโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วย ส.5 คือ “สะอาด สะอาด สะดวก สร้างมาตรฐาน สร้างวินัย” เป็นต้น เป็นการ เน้นหนักในการพัฒนาวัด เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ตามแผนแม่บทการพัฒนาชาติ 20 ปี

2.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการถือว่าเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้นำทางด้านจิต วิญญาณเป็นที่พึ่งของประชาชนด้วยธรรมะ สามารถบรรเทาเยียวยาทางใจได้ แต่เมื่อใดเกิดภัยพิบัติขึ้นทาง ธรรมชาติ พระสงฆ์จึงปฏิเสธไม่ได้เช่นกัน จึงเป็นที่พึ่งทางกายภาพ พระสังฆาธิการส่วนมากในจังหวัดนครพนม จึงเป็นผู้นำและมีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือประชาชน เช่น ใช้วัดเป็นศูนย์อำนวยความสะดวกช่วยเหลือ ประชาชนยามยาก ภายใต้บทบาทที่สำคัญในการรับบริจาคสิ่งของร่วมกับหน่วยงานรัฐบาล พระสงฆ์ถือว่าเป็น ตัวแทนของผู้เสียสละ ทั้งทางกายภาพ และทางใจ เพื่อชาวบ้านเดือดร้อนด้วยภัยธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม เป็นต้น พระสงฆ์สละทรัพย์ส่วนตนแบ่งปันให้กับองค์กรการกุศลก็ดี บริจาคให้กับประชาชนก็ดี ถือว่าเป็น การสงเคราะห์เช่นเดียวกันพระสงฆ์จะเป็นผู้นำชาวบ้านในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม เช่น การดำเนินการสร้างศาลาประชาคมหมู่บ้าน ห้องสมุดประจำชุมชน โรงเรียนการกุศล สถานพยาบาลชุมชน โรงเรียนศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น ทั้งหมดต้องใช้ทุนทรัพย์ในการดำเนินงานจำ วัดที่มีศักยภาพ ด้านปัจจัยพึงเป็นภาระเพื่อบริการสาธารณะตามความเหมาะสมและตามความเห็นในนามกรรมการดำเนินการ

ไม่เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม พระสงฆ์อาศัยชาวบ้าน และชาวบ้านอาศัยพระสงฆ์เช่นกัน ภายใต้นโยบายหลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.75$) แสดงให้เห็นว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม ได้ปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านด้วยความเรียบร้อย ด้วยดีเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างน่าพึงพอใจ ดังนั้น การสนองงานภารกิจ หรือกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ดังประกอบด้วย 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) ด้านการสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับการวิจัยของ สมศักดิ์ สนพะเนา และคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ ในจังหวัดนครราชสีมาได้แก่ 1) ด้านการปกครอง มีการประชุมทุกระดับเพื่อเตรียมความพร้อมสงฆ์ 2) ด้านการศาสนศึกษา มีส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ 3) ด้านการเผยแผ่ มีกิจกรรมตรวจเยี่ยมลงพื้นที่เพื่อแสดงธรรมให้ความรู้กับชุมชน 4) ด้านการสาธารณูปการมีการปรับปรุง ซ่อมแซม ช่วยเหลือวัด บ้าน โรงเรียนที่ประสบความลำบาก 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการสนับสนุนส่งเสริมด้านทุน อุปการณการศึกษาทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีโครงการกิจกรรมปฏิบัติธรรมเพื่อสงเคราะห์พระสงฆ์และคฤหัสถ์ และสอดคล้องกับ พระครูพิฑูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และ พระมหาสุเมฆ สมานิตโต (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิผล และประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสถึงหลักปาปณิกธรรมประกอบด้วย มีวิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้การบริหารประสบความสำเร็จ และทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความมั่นคง และยั่งยืนในมิติการบริหารโดยแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครพนม จำแนกตามคุณลักษณะด้านอายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการการศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสายสามัญ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งสถิติที่ใช้ คือ F-test (One way ANOVA)

2.1 พระสังฆาธิการที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม จำแนกตามอายุ ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม ไม่มีความแตกต่างกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุที่แตกต่างกัน อาจจะมีทัศนคติ แนวความคิด ความเข้าใจ การติดต่อ การปฏิสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานในภารกิจของคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ่) และคณะ (2564) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการจะดำเนินการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแบบเดิม

สามารถทำได้แต่อาจจะทำให้งานพระพุทธศาสนาไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ การปรับตัวของพระสังฆาธิการในการนำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาใช้ แต่จะดำเนินการอย่างไรให้รู้เท่า เข้าถึง เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงจำเป็นต้องมีการปรับกลยุทธ์โดยประยุกต์หลักการหรือแนวทางของพระพุทธเจ้าซึ่งได้วางหลักการบริหารไว้อย่างชัดเจน และละมุนละม่อมนำมาใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย และหลักการบริหารที่เป็นศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อจะได้นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ไปปฏิบัติได้อย่างรวดเร็วและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางดังกล่าวถึงแม้จะเป็นหลักการง่ายๆ แต่ถ้าทำได้จะได้ผลดีมากต่อการทำงานของคณะสงฆ์ ให้รู้เท่า เข้าถึง ความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว นำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย

2.2 พระสังฆาธิการที่มีพรรษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวม จำแนกตามพรรษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสาธารณูปการ มีความแตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า พระสังฆาธิการที่มีพรรษาที่ต่างกัน ประสบการณ์การดำรงตนและระยะเวลาในการบวชเรียนหรือการถือครอง “สมณเพศ” ในพระพุทธศาสนา หรือด้านประสบการณ์ชีวิตแต่ละบุคคล อาจจะทำให้ความรู้ ความเข้าใจ การใช้ประสบการณ์และเหตุผลในการทำงานกิจการคณะสงฆ์ มีความแตกต่างกัน

2.3 พระสังฆาธิการที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีความแตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.052.

2.4 พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษานักธรรมและบาลี มีความเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรมและบาลี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.5 พระสังฆาธิการที่มีระดับการศึกษาสามัญ มีความเห็นต่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม จำแนกตามระดับการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.6 พระสังฆาธิการที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง มีความเห็นต่อ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม จำแนกตามระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอยู่ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการ ที่มีอายุ พรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ การศึกษานักธรรมและบาลี การศึกษาสามัญ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากพระสังฆาธิการที่มีอายุ ระดับการศึกษาที่ต่างกัน อาจจะมีทัศนคติหรือหลักการแนวความคิดที่ไม่เหมือนกัน ระยะเวลาในการบรรพชาอุปสมบทหรือการถือครองเพศสมณะ ในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบด้วย ข้อศีลาจารวัตร ตามหลักพระธรรมวินัย หรือการปฏิบัติ

กิจกรรมประจำวันอาจมีความหลากหลายที่ต่างกัน ทักษะความชำนาญในการปฏิบัติงานในการดำรงตำแหน่ง พระสังฆาธิการที่ต่างกัน และด้วยทัศนคติที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การทำงานในการดำรงตำแหน่งนั้น ๆ มีความหลากหลาย อาจจะมีผลให้พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม มีความแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. แนวทางการบริหารจัดการแนวใหม่ นำมาเปรียบเทียบความแตกต่างของรูปแบบการบริหารรูปแบบเก่าและรูปแบบสมัยใหม่ได้อย่างดีเยี่ยมแล้วนำมาบูรณาการปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจการคณะสงฆ์ยุคใหม่
2. นวัตกรรมเครื่องมือสมัยใหม่นำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมเข้ากับบริบทคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วยด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์
3. ระเบียบพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นฉบับยุคปัจจุบัน และหลักการบริหารงานจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่พระสังฆาธิการควรทราบและนำมาประยุกต์ปฏิบัติใช้ให้ถูกต้องเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

สรุป

ระดับการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดนครพนมโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.87$) โดยมีแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย ในจังหวัดนครพนม ดังนี้ 1) ด้านการปกครอง การปกครองเป็นงานที่มีสำคัญอย่างยิ่งที่คณะสงฆ์พระสังฆาธิการทุกระดับ พึงดำเนินการขยายอาณาเขตบริเวณ เพิ่มประชากรหรือศาสนทายาท 2) ด้านการศึกษา การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตรี โท เอก 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการงานด้านการสาธารณกุศล สนับสนุนส่งเสริมเรื่องการจัดตั้งศูนย์กลาง 4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการทุกระดับ และพระภิกษุ สามเณร ควรได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมสัมมนาหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกระดับอยู่เนื่อง ๆ 5) ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการ หรือเจ้าอาวาส มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตามมาตรา 37 และ 38 ดำเนินการบูรณปฏิสังขรณ์วัด ในส่วนที่ชำรุดทรุดโทรมสร้างในส่วนที่ต้องใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการถือว่าเป็นที่พึงพอใจ เป็นผู้นำทางด้านจิตวิญญาณเป็นที่พึ่งของประชาชนด้วยธรรมะ สามารถบรรเทาเยียวยาทางใจได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาสังเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเชิงลึกแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น และหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
2. ควรมีการวิเคราะห์ปัจจัยในด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เช่น ด้านภาวะผู้นำ ด้านหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักพรหมวิหารธรรม และควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่
3. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดนครพนม เช่น ด้านการบริหารงานกิจการภายในวัด การสรรหาศาสนทายาทที่จะเข้ามาบรรพชาอุปสมบทในศาสนาซึ่งปัจจุบันมีปริมาณลดจำนวนลง โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปัญหาและอุปสรรค

4. ควรเน้นกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุมสัมมนาอย่างน้อยเดือนละครั้ง หรือทุก 3 เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาและอุปสรรคงานที่เกี่ยวข้องของพระสงฆ์และสังฆมแล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระครูพิฑูรณคราภิรักษ์ (อนุชาติ นรินโท) และพระมหาสุเมธ สมานิตโต. (2564). ทักษะการบริหารกิจการคณะสงฆ์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 235-250. <https://doi.org/10.14456/jra.2021.46>
- พระมหาจันทน์ สิริวัฒนโณ (ผมไผ่), พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ภิญชิตา น้อยเจริญ, ทองคำ ดวงจันทร์เพ็ชร, และอภิวัฒน์ชัย พุทธร. (2564). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในศตวรรษที่ 21. *Journal of Modern Learning Development*, 6(6), 371-383. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/250498>
- พระราชปริยัติโมลี (ไพบุลย์ วิบุโล). (2554). *การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดสุพรรณบุรี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. MCU Digital Collections. <https://e-thesis.mcu.ac.th/thesis/2605>
- สมศักดิ์ สนพะเนา, สิริภพ สอนดง, และพระมหาสุพร รกขิตธมโม. (2564). แนวทางการดำเนินงานตามพันธกิจ 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 31-45. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/article/view/246830>